

ADVIES 2403

Advies Verschijningsplicht ouders in kader van de jeugdbeschermingswet en het decreet jeugddelinquentierecht

Datum: 6 maart 2024

Voorzitter: Anna Roos

Aanwezigen: Ellen Volon, Wim Pyl, Adelina Garcia, Ernestina Addai, Ivo Shimwa, Noura Kaddaoui, Virginie Bauveroy, Robbe Van Hool, Stef Vanderspikken, Anna Roos, Nikki Kiekens, Lore Beke

De Vlaamse Jeugdraad, in vergadering op 6 maart 2024, onder voorzitterschap van Anna Roos, en met bovenvermelde aanwezigen, adviseert met 11 stemmen voor en 1 onthouding het volgende:

1. De ouderlijke verschijningsplicht draagt niet bij tot de vooropgestelde doelstelling van een positieve ouderbetrokkenheid. Bovendien kan de ouderbetrokkenheid nu al gerealiseerd worden via artikel 51 van de jeugdbeschermingswet en de daarbij horende beslissingsmarge van de jeugdrechter. We zien daarom geen meerwaarde in de invoering van de verschijningsplicht. 2
2. Zorg voor een duidelijke, eenduidige en heldere omschrijving over welke personen onder de verschijningsplicht vallen. Hou hierbij rekening met de leef- en/of opvoedingssituatie van de jongeren. 3
3. Geef aan jongeren en ouders de mogelijkheid om altijd een vertrouwenspersoon mee te nemen naar de jeugdrechtbank. 3
4. Zet meer in op het versterken van de betrokkenheid van ouders, opvoedingsverantwoordelijken en andere belangrijke personen voor de jongeren doorheen het gehele gerechtelijke traject, niet enkel voor de rechtbank. Werk drempels weg die deze betrokkenheid in de weg staan. 4

Situering

De Vlaamse Jeugdraad schrijft op vraag van Vlaams minister van Justitie en Handhaving Zuhail Demir dit advies over het voorontwerp van decreet tot wijziging van artikel 51 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade en artikel 15 van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de verschijningsplicht voor ouders. De adviesvraag ontvingen we op 10 februari 2024.

Eerder gaven we al advies over het jeugddelinquentierecht, meer bepaald in 2017¹. Recent maakten we ook bij het advies over de rechtspositie van de minderjarige² de link met het jeugddelinquentierecht. Daarnaast schreven we op vraag van minister Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een advies over het wijzigingsdecreet jeugddelinquentie³.

Dit advies uit een aantal bezorgdheden en bedenkingen over de verschijningsplicht van ouders. Die bedenkingen kaderen binnen onze bredere visie op (het belang van) jeugdhulp. Als samenleving dragen we een verantwoordelijkheid om voor alle kinderen en jongeren een kwalitatieve en kansrijke leefomgeving voorzien en de meest gepaste hulp mogelijk te maken waar nodig. Het jeugdwerk en vooral organisaties die zich bevinden op het kruispunt tussen jeugdwerk en welzijn kunnen hier een grote rol in spelen, ze geven jongeren een veilige plaats waar ze ongeacht hun leef- en/of opgroeisituatie kansen krijgen en hebben de mogelijkheid om de brug te slaan tussen gezinnen en het juridische systeem. Dit benadrukken we uitgebreid in ons advies over geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid⁴.

Binnen jeugddelinquentie mag repressief beleid nooit op zichzelf staan: het moet altijd op z'n minst gepaard gaan met een intensieve pedagogische begeleiding van jongeren en hun context. Factoren van maatschappelijke kwetsbaarheid, het groeiend mentaal onwelzijn bij jongeren of structurele uitsluiting in de maatschappij zijn geen legitiematie voor misstappen maar zijn wel deel van de oorzaak. Een repressief beleid kan in sommige gevallen nodig zijn maar dit mag nooit de eerste of voornaamste optie zijn. Een pedagogische benadering van de jongere en zijn context verdient volgens ons altijd voorrang.

De afgelopen jaren waren we blij met de evolutie dat jongeren binnen het jeugdbeschermingsrecht een meer duidelijke en centrale rol kregen. De tendens om opnieuw meer naar ouders te kijken binnen deze decretale wijziging doet hieraan afbreuk. We vragen om opnieuw met vertrouwen naar jongeren te kijken, dat is de enige manier om hierin vooruitgang te boeken.

Om dit advies te schrijven lieten we ons bijstaan door experts en ervaren jeugdwerkers. Zo legden we ons oor te luisteren bij het Kinderrechtencommissariaat, Alba Vzw, Uit De Marge en Groep Intro.

Advies

De ouderlijke verschijningsplicht draagt niet bij tot de vooropgestelde doelstelling van een positieve ouderbetrokkenheid. Bovendien kan de ouderbetrokkenheid nu al gerealiseerd worden via artikel 51 van de jeugdbeschermingswet en de daarbij horende beslissingsmarge van de jeugdrechter. We zien daarom geen meerwaarde in de invoering van de verschijningsplicht.

Artikel 51 van de jeugdbeschermingswet beschrijft de plicht om ouders op de hoogte te stellen van het gepleegde delict en de verdere procedure. Daarnaast beschrijft artikel 51 ook dat de jeugdrechtbank de minderjarige of de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen kunnen oproepen en wanneer ze zonder rechtvaardiging niet verschijnen voor de rechter, een sanctie opleggen. De jeugdrechter heeft dus op dit moment al het mandaat om ouders te verplichten naar de jeugdrechtbank te komen. Die huidige optie van de jeugdrechter nu verstrengen tot een verplichting komt als een zeer beschuldigende actie gericht op de ouders over en draagt volgens ons niet bij tot een vorm van positieve ouderbetrokkenheid. We zien de meerwaarde van een verplichting ten opzichte van de huidige beslissingsmarge van de jeugdrechter niet.

¹ Vlaamse Jeugd Raad, [Advies 1709 – Voorontwerp van decreet jeugddelinquentierecht](#), 2017.

² Vlaamse Jeugd Raad, [Advies 2306 – Decreet rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp](#), 2023.

³ Vlaamse Jeugd Raad, [Advies 2308 – Wijzigingsdecreet jeugddelinquentierecht](#), 2023.

⁴ Vlaamse Jeugd Raad, [Advies 2311 - Geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid](#), 2023.

We erkennen uiteraard wel de moeilijke situatie op het terrein en de praktijkfrustraties die hiermee gepaard gaan; de beperkte plaatsen in gesloten gemeenschapsinstellingen, de complexiteit van het jeugddelinquentierecht, de stijgende vraag naar begeleiding, ... We begrijpen dan ook dat de verschijningsplicht voor ouders voor jeugdmagistraten een vorm van houvast kan zijn om de betrokkenheid van de ouders op hun kind te bewerkstelligen. Toch weegt dit voor ons niet genoeg door: we vrezen dat de verplichting voor ouders de context en de debatten op de zitting van de jongere sterk zullen beïnvloeden tot zelfs kunnen overschaduwen, en dat de ouders zich steeds zullen moeten verantwoorden. De zitting moet blijven gaan over de jongere en niet over het al dan niet aanwezig zijn van de ouders of personen die de burgerlijke aansprakelijkheid dragen voor de jongere.

Kortom: het gebrek aan meerwaarde van de ouderlijke verschijningsplicht t.o.v. de huidige beslissingsmarge van de jeugdrechter en het beschuldigende karakter van de maatregel maken dat we geloven dat de huidige regels volstaan, en dus dat de ouderlijke verschijningsplicht beter niet wordt ingevoerd.

Zorg voor een duidelijke, eenduidige en heldere omschrijving over welke personen onder de verschijningsplicht vallen. Hou hierbij rekening met de leef- en/of opvoedingssituatie van de jongeren.

Los van ons fundamenteel bezwaar tegen de invoering van de ouderlijke verschijningsplicht hebben we nog een aantal concrete juridische vragen en inhoudelijke bezorgdheden. Een eerste gaat over het toepassingsgebied van de verschijningsplicht.

Artikel 51 van de jeugdbeschermingswet omschrijft zeer duidelijk wie wordt bedoeld met de term “ouder”, met name: “de ouders of in voorkomend geval de voogd van de minderjarige”. In de memorie van toelichting van het voorliggende decreet wordt de volgende omschrijving gebruikt: “personen die ten aanzien van de minderjarige het ouderlijk gezag uitoefenen”. Dit is een vage, verwarrende omschrijving: men zou hieruit kunnen besluiten dat pleegzorgers, pleegvoogden of voogden voor niet-begeleide minderjarigen, die geen ouderlijk gezag uitoefenen, dus niet verplicht kunnen worden om naar de rechtbank te gaan ondanks dat zij in sommige gevallen wel de burgerlijke aansprakelijkheid dragen voor de minderjarige. Het is verwarrend dat een ouder die burgerlijk aansprakelijk wel moet verschijnen maar een pleegouder die burgerlijk aansprakelijk is niet zou moeten verschijnen.

We vragen dan ook in het decreet een duidelijke, eenduidige en heldere omschrijving over welke personen nu juist verplicht worden te verschijnen, rekening houdend met de leef- en/of opvoedingssituatie van de jongeren. Nu is die duidelijkheid er helemaal niet, voor niemand. Voor jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken met een beperkte juridische kennis is het bovendien essentieel dat deze informatie op hun maat tot bij de betrokken personen raakt. Zo vermijden we misverstanden – en onnodige sancties – en zorgen we voor een heldere, duidelijke communicatie tussen de jeugdrechtbank en de jongeren, ouders en opvoedingsverantwoordelijken.

Hiernaast zijn we wel blij om te lezen dat in artikel 51 van de jeugdbeschermingswet er uitzonderingen op de verschijningsplicht ingeschreven worden, zowel wanneer de gezondheidstoestand van de ouder het niet toelaat aanwezig te zijn als wanneer hun aanwezigheid niet in het belang van de jongere zou zijn. Dit is een goede wijziging.

Ten slotte willen we hierbij nog graag de toevoeging zien dat ouders, als ze niet in de rechtbank aanwezig kunnen of mogen zijn, wel nog gehoord kunnen worden zonder de veilige omgeving van de jongere aan te tasten. Dit kan bijvoorbeeld door een gesprek met de consulent van de jeugdrechtbank die het dossier opvolgt of in de vorm van een brief.

Geef aan jongeren en ouders de mogelijkheid om altijd een vertrouwenspersoon mee te nemen naar de jeugdrechtbank.

In dit decreet zien we dat het recht om een vertrouwenspersoon mee te nemen door de jongere enkel geldig is wanneer er geen ouders aanwezig mogen zijn. Wij vinden het belangrijk dat een jongere steeds een vertrouwenspersoon kan en mag meenemen. Ook wanneer beide ouders aanwezig zijn op de zitting. Een vertrouwenspersoon is een 'compagnon de route' die de jongere en/of hun ouders gedurende hun gehele traject kan volgen. Een vertrouwenspersoon kijkt op een andere manier naar de jongere/ouders en kan een meerwaarde zijn in het debat. Ze nemen een unieke rol op waarbij ze geen hulpverlener of autoriteitsfiguur zijn. Daarnaast kan een vertrouwenspersoon voor de jongeren/ouders zorgen dat er een veilige omgeving wordt gecreëerd. We verwijzen hiervoor graag naar een adviespunt uit ons advies Jeugddelinquentierecht van 2017.

“De aanwezigheid van een vertrouwenspersoon en advocaat moet als een fundamenteel recht toegepast worden binnen de uitvoering van dit decreet. Dit is een verantwoordelijkheid van het parket en de jeugdrechtbank. De Vlaamse Jeugd Raad gaat nog een stap verder en beschouwt dit recht eerder als een plicht: elke minderjarige moet steeds de mogelijkheid hebben om zich te laten bijstaan/begeleiden door een vertrouwenspersoon en advocaat van zodra ze gehoord worden. Hun aanwezigheid is niet alleen noodzakelijk om de minderjarige bij te staan, zij staan mee in voor de belangen van de minderjarige in kwestie. De minderjarige moet bovendien zelf in de mogelijkheid zijn een vertrouwenspersoon aan te wijzen. Indien de minderjarige zelf niemand aanduidt, moet er door de Sociale Dienst van de Jeugdrechtbank of andere betrokkenen actief opzoek gegaan worden naar een vertrouwenspersoon voor de minderjarige, bijvoorbeeld een leerkracht, opvoeder, sociaal werker... Daarnaast dient men oplossingen te zoeken in het geval van anderstaligheid van de minderjarige en/of zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Het beschikbaar stellen van tolken is hierbij onontbeerlijk. Bovendien moet, zoals onder adviespunt 4 omschreven, geïnvesteerd worden in de opleiding van deze personen. Zo kijken wij uit naar een apart statuut van jeugdadvocaten die over de nodige knowhow beschikken en een opleiding hebben genoten.” (Advies 2017)⁵

We pleiten ervoor om het recht van een vertrouwenspersoon niet enkel te laten gelden voor jongeren maar ook voor de ouders die verplicht worden te verschijnen. Daarnaast willen we benadrukken dat jongeren en hun ouders op hun maat op de hoogte moeten gesteld worden dat ze het recht hebben om een vertrouwenspersoon mee te nemen naar de jeugdrechtbank en het verdere traject dat daarop volgt. Verduidelijk daarbij ook de voorwaarden die zijn vastgelegd in het decreet over de rechtspositie van de minderjarige over wat het inhoudt om een vertrouwenspersoon te zijn.

Specificeer ten slotte aan ouders wat het voor hen betekent als hun kind zich laat vertegenwoordigen door een advocaat. Voor ons moet het ook mogelijk zijn voor ouders om zich, net als hun kind, te laten vertegenwoordigen door een advocaat.

Zet meer in op het versterken van de betrokkenheid van ouders, opvoedingsverantwoordelijken en andere belangrijke personen voor de jongeren doorheen het gehele gerechtelijke traject, niet enkel voor de rechtbank. Werk drempels weg die deze betrokkenheid in de weg staan.

We begrijpen de wil en wens om ouders meer betrokken te maken op het gerechtelijke traject dat de jongere loopt, en volgen die ook. Jongeren hebben een warme voedingsbodem nodig waarbij hun ouders, opvoedingsverantwoordelijken, hulpverleners, jeugdwerkers, vrienden,... een sterk netwerk vormen. Heel veel jongeren die vandaag een gerechtelijk traject lopen, hebben dit niet of onvoldoende. Om die betrokkenheid te vergroten is het belangrijk dat ouders in het gehele traject betrokken kunnen worden. Maar we zien dat in de praktijk er verschillende drempels zijn zoals geld, tijd, mentale ruimte, geletterdheid,... Elke opgroeisituatie is hierin uniek.

⁵ Vlaamse Jeugd Raad, Advies 1709 – Voorontwerp van decreet jeugddelinquentierecht.

Een voorbeeld: jongeren die verblijven in gesloten gemeenschapsinstellingen lopen een intensief traject om terug naar de maatschappij te kunnen keren. De band met hun context (en daarbij voornamelijk de ouders) is hier van groot belang. Toch zien we dat de ouders niet altijd fysiek in deze gemeenschapsinstellingen raken: ze liggen vaak op moeilijk bereikbare plaatsen en kosten voor ouders veel tijdsinvestering om er met bv. het openbaar vervoer te raken⁶.

Besteed extra aandacht aan dit soort drempels en zoek constructief naar oplossingen om deze ouders wel op een positieve manier te kunnen betrekken bij het gehele gerechtelijke traject en hen niet enkel te bestraffen wanneer ze niet aanwezig zijn tijdens een zitting. Begeleiding op maat van jongeren en hun context is hierbij cruciaal. In het bijzonder voor de omkadering, begeleiding en aanpak van jongeren die opgroeien in maatschappelijk kwetsbare situaties. Daar zijn middelen en mensen voor nodig. Voor ons ligt daar de sleutel tot verandering.

---

⁶ Kelly Stalpaert, Jessy Le Roy en Bart Claes, ["Het belang van thuis – Jongeren in een gesloten gemeenschapsinstelling"](#), Sociaal.net.